

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Conciliorvm Omnivm Generalivm Et Provincialivm Collectio Regia

Ab anno CCCXLVII. ad annum CCCCI.

Parisiis, 1644

In Concilivm Sardicense Oecvmenicvm, Approbatum a trecentis septuaginta sex episcopis in causa Athanasii, Marcelli, aliorumque exulum episcoporum, Rufino & Eusebio consulibus celebratum, Notae.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15256

I N
^a CONCILIVM ^b SARDICENSE
^c O E C V M E N I C V M,

^d *Approbatum e a trecentis septuaginta sex episcopis e in causa
 Athanasii, Marcelli, aliorumque exulum episcoporum,
 & Rufino & Eusebio consulibus celebratum,*

N O T Æ.

Hæc Syno-
 dus a Iulio
 indicta.

Causa Con-
 cili.

Athanasius
 apologia ad
 Constanti-
 um.

Locus Cõ-
 cili Sardica
 vrbs.

Cur ad Syn-
 odum ele-
 cta.

^a *Concilium.*] Iulius pontifex Romanus, ait Sozom. lib. 3. cap. 9. cum literis apud episcopos orientis, de rebus, propter quas scripisset, nihil proficeret, neque Arianos frequentissime ad Romana Concilia vocatos, ad comparendum inducere posset, hanc vniuersalem Synodum Sardicæ celebrandam indixit: a qua ne Arianis Concilia detrectantibus impune abesse liceret, episcopos quosdam ad Constantem Mediolani agentem ablegauit, qui peterent, vt imperator literis ad fratrem Constantium scriptis impetraret, ne Ariani, quod hætenus fecerant, iudicium ecclesiæ & vniuersalis Concilii subterfugerent. *Post triennium*, nimirum commorationis Romæ magni Athanasii, *quarto denique anno literis iussit*, inquit Athanasius apologia ad Constantium, *vt ad se veniret: agebat autem per id tempus Constans Mediolani. Sciscitabar quid causa esset cur euocaret: quippe ignarus omnium, testis est mihi Deus. Comperiebam autem quosdam episcopos, qui eo profecti erant, precibus ab eo postulasse, vt tuæ pietati de Synodo faciendâ scriberet. Cum igitur venissem Mediolanum, expertus sum illius mirificam humanitatem, dum & me suis oculis dignatur, verbisque indicat, se ad te de celebrando Concilio literas misisse.* Hæc Athanasius. Ex eo, quod ait Socrates lib. 2. cap. 16. quosdam episcopos ad hoc Concilium non venisse propter præsentem corporis infirmitatem, alios vero causatos angustiam temporis a Iulio præstituti, necessarium deducitur argumentum, quod Iulius pontifex Romanus hanc Synodum indixerit, Arianisque debito modo Sardicam citatis certum comparendi terminum præfixerit ac definiuerit. Vide Baron. anno 346. num. 3. & 5.

^b *Sardicense.*] Sic dictum quod Sardicæ celebratum fuerit. Est autem Sardica nobilis Thraciæ ciuitas Illyrii & Mysiæ confinis, in ditione Constantii sita, a Philippopoli montis interstitio, cui nomen Tituris, separata. Hæc cum sub Turcis esse cœpit, mutato nomine dicta est Triaditze. In hac Constantinum imperatorem aliquando habitasse, rescripta complura imperatoris illic data testantur. Eadem ciuitas consilio imperatorum ad Synodum electa est, quia inter orientale & occidentale imperium secundum partitionem a Constantino

ANNO
 CHRISTI
 347.

magno inter filios factam, prope confinis esset. Qui hanc eandem esse putarunt cum Sardis, quæ est in minore Asia ciuitas, errore labuntur. Socrates lib. 2. c. 18. Baron. ann. 347. num. 2.

^c *Oecumenicum.*] Cum hi trecenti septuaginta sex episcopi ex oriente, occidente, septentrione, omnibusque ferme prouinciis orbis Christiani, quarum triginta sex nominat Athanasius, a Iulio Romano pontifice accersiti huic Concilio interfuerint, Archidamus & Philoxenus presbyteri apostolicæ sedis legati, teste Athanasio apol. 2. eidem præfederint; ad hoc Iulii Romani pontificis sententia Romæ pro Athanasio lata, ipsius permisso ac voluntate iterum examinata, & ad libram iustitiæ deducta fuerit, ac demum ea, quæ ad totam Christianam religionem, vniuersum orbem terrarum & ecclesiam pertinent, patres hoc loco congregati constituerint; hoc Concilium œcumenicum, vniuersale & plenarium vniuersæ ecclesiæ Concilium fuisse, manifesto constat: adeoque non minus vere, quam iure optimo ab Athanasio principio apol. 2. instar Nicænæ magna Synodus; ab August. epist. 162. plenarium vniuersæ ecclesiæ Concilium; a Sulpitio lib. 2. sacræ historiæ, Concilium ex toto orbe conuocatum; a Socrate lib. 2. c. 16. histor. eccles. generale Concilium appellatur. Verba quæ habentur in fine Concilii, hæc: *Vniuersa quæ constituta sunt, catholica ecclesia in vniuerso orbe diffusa custodiat:*

Oecumenicum fuisse probatur.

Acta Concilii.

Concilium hoc generale, magnum, &c. nominatur.

An & quomodo Alexandrinum II. & Carth. III. generalia Concilia fuerint.

idem, quod supra dixi, euidenter confirmant. Quoniam ex triginta sex diuersis mundi prouinciis, quas omnes Athanasius enumerat, episcopi conuocati & congregati fuerunt, neque instar Alexandrini II. sub Siluestro, Osio præfidente celebrati, generale; neque etiam instar Carthaginensis III. vniuersale dici potest: his enim duobus episcopi vnus dumtaxat prouinciæ, vel vni tantum primati subiecti conuenerunt: in Sardicensi vero Concilio, vt supra dixi ex 36. prouinciis totius mundi episcopi 376. congregati fuerunt. Vide Baron. ann. 347. num. 7. 8. & 9. Bellar. lib. 2. de Rom. pont. c. 21.

^d *Approbatum.*] Reuerendissimus & illustrissimus cardinalis Bellarminus cap. 7. lib. 1. de Conciliis & ecclesia, scribit hoc Concilium partim confirmatum, partim reprobatum esse: quia ex 376. episcopis, Sardicæ congregatis, pars maior fidem catholicam & orthodoxam Nicæni Concilii confirmauerit, eaque quæ Nicæna Synodo obscurius constituta erant, explicauerit; ex iisdem vero septuaginta sex reliqui orientales episcopi Arianam fidem scripserint, nouamque a quatuor supra positis fidei formulis diuersam iterum ediderint ac promulgarint. Verius est, quod lib. 2. de Rom. pont. c. 21. & 25. ipse Bellarm. & post eum reuerendissimus & illustrissimus cardinalis Baronius anno 347. num. 62. tradunt, Sardicensium Conciliorum duo fuisse, vnum legitimum ex orthodoxis dumtaxat episcopis 376. congregatum: alterum spurium & illegitimum ab Arianis Philippopoli celebratum, ementito nomine Sardicense appellatum. Illud catholicum vniuersale, totoque orbe iure receptum: hoc autem posterius Arianorum dumtaxat malignantium conuentum, illegitimum, atq; ideo merito reprobatum fuisse. Duas

Conciliorum Sardicensium alterum approbatum, alterum reprobatum est.

Cur hoc
Concilium
ab Augusti-
no & Aly-
pio reiectū
fuerit.
Prima cau-
sa.

Causa secū-
da reiecti
Concilii.

Refellit
obiectio.

Canones
Sardicenses
passi sunt
nafragiū.
Carthagi-
nense I. A-
fricanæ ec-
clesiæ ali-
quamdiū
incognitū.

Cur Sardi-
cense Con-
cilium, cum
generale sit,
œcumeni-
carū Syno-
dorū nume-
rum nō au-
geat.

ob causas Sardicense Concilium ab Augustino aliisque orthodoxis patribus velut illegitimum ac spurium reiectum fuit; quarum vna est, quod Marcellum Ancyranum episcopum, (quem non solius A-cacii Ariani, sed etiam Basilii epist. 52. in eum conscriptæ testimonio, Samosatenianæ hæreseos sectatorem fuisse manifesto constaret) ab omni hæreseos labe expurgatum absoluisse. Sed cum Epiph. hæresi 72. anno post obitum illius secundo scripserit, Marcellum de hæresi infamatum, Romæ coram Iulio pontifice fidei confessionem edidisse, eademque præmissa in communionem ecclesiæ catholicæ receptum fuisse, euidenter patet, id quod huic Concilio ex parte Marcelli iniuste absoluti obiicitur, vere calumniosum esse. Altera causa huius Concilii ab Augustino, Alypio, aliisque quibusdam orthodoxis reprobatæ est, quod Ariani cum suis Sardica per fugam elapsi, Philippis in Thracia Conciliabulum, Sardicense Concilii nomine condecoratum, celebrarint, illudque patrocinio Constantii imperatoris, velut vnicum ac legitimum Sardicense Concilium omnibus in locis promulgari curarint. Vnde hoc callide & per imposturam hæreticorum effectum est, vt S. Augustinus, Alypius, aliique plures catholici, ignorantes duo Sardicensa Concilia, alterum legitimum, alterum vere illegitimum habitum fuisse, vtrumque velut impium detestati fuerint. Sed dices: Cum Sardicensi Concilio, vna cum Grato Carthag. ecclesiæ episcopo, triginta quinque alii aliarum ecclesiarum in Africa præsules interfuerint, ipsumque Concilium Carthaginense I. eiusdem Sardicensis Concilii nominatim meminerit, qua ratione accidere potuit, vt Augustinum aliosque Africanæ ecclesiæ episcopos, legitimum Sardicense Concilium præterierit? Respondeo, in hac tanta rerum ambage nihil æquius existimari posse, nisi quod ex tot tantisque inuasionibus atque grassationibus, a Donatistis aduersus catholicos sæpe conflatis, Sardicenses Canones iacturam passi fuerint, aut saltem casu quodam nobis plane incomperito exciderint. Primo Carthaginensi Concilio hæc ignorantia vinci non potuit, cum eodem tempore idem Carthaginense Concilium vel malitia Arianorum, vel catholicorum prouidentia occultatum, a posteris Africanæ ecclesiæ episcopis citra culpam ignoratum fuerit. Primum Carthaginense, si extitisset, Sardicense Concilii notitiam reduxisset, atque adeo ea controuersia, quæ de iure appellandi inter episcopos quosdam Romanos & Africanæ ecclesiæ episcopos circa tempora Concilii Carthaginensis sexti exorta fuerat, quæque fere vniuersam Africanam ecclesiam in maximum schismatis periculum induxerat, facillimo negotio componi potuisset. Vide Baron. anno 347. num. 55. vsque ad 98. inclusiuæ.

Cum igitur ex præcedentibus constet, Sardicense Concilium sacrosanctam fuisse Synodum œcumenicam, totoque orbe receptam, merito quispiam dubitauerit, cur ad vniuersalia & œcumenica approbata numerū non addat. Inter vniuersalia approbata Concilia Nicænum constituitur primum, Constantinopolitanum secundum, Ephesinum tertium. Ex iis, quæ supra diximus, videbatur Sardicense secundum,
Con-

ANNO
CHRISTI
347.

Constantinopolitanum tertium, Ephesinum quartum, Calchedonense quintum esse constituendum. Sed dicendum est, Sardicense Concilium cum Nicæno vnum idemque censeretur, tum quia vtrique fere iidem patres interfuerint, aliudque nihil (quod in aliis Conciliis factum est) constituerint, quam quod Nicænam Synodum confirmarent, illius Canones dumtaxat explicarint, aut saltem corroborauerint: tum etiam quod Canones vtriusque Concilii, Sardicensis nimirum & Nicæni, in Romana bibliotheca, & in quodam exemplari Concilii Nicæni, quod Dionysius ante mille annos e Græco conuertit, quodque etiamnum adhuc Atrebatum in monasterio Vedasti extat, ita coniuncti habeantur, quasi vnius Concilii Canones fuerint. Vnde sicut Constantinopolitanum symbolum passim vocatur Nicænum, quia est explicatio Nicæni: ita tres Canones Sardicensis Concilii, Zosimus, Bonifacius, Cælestinus pontifices in suis epistolis, patresque Concilii Carthaginensis VI. Nicænos appellarunt: propterea maxime, quod Sardicensis Concilii Canones vere nihil aliud sint, quam Nicænorum Canonum explicatio vel confirmatio. Canon sextus Concilii Nicæni præcipiens antiquas consuetudines ecclesiæ obseruari, implicite id, quod iam anterioribus sæculis aliquot obseruatum fuit, constituerat; nimirum ut episcopis, ab episcoporum sententia ad Romanum pontificem appellantis, non grauate deferatur. Cum itaque Athanasius Eusebianorum iudicio condemnatus, ad Iulium Romanum pontificem appellasset, eamque velut illegitimam & iniustam ipsi calumniarentur, quasi a Concilio multorum episcoporum condemnatus, non nisi ad Concilium maioris numeri episcoporum appellare debuerit: patres huius Concilii hanc ob rem de iure appellandi ea constituerunt, quæ infra Can. 4. 7. & c. statuta reperiuntur. Quæ cum implicite, modo quo supra dixi, in Nicæno constituta fuerint, Nicæni Canones non incongrue nominati leguntur. Vide Baron. ann. 347. num. 99. Item 419. num. 70. 88. & 89. Bellar. lib. 2. de Rom. pontif. c. 25. item quæ dicemus infra. Hoc Concilium principio a Latinis Latine, a Græcis Græce editum est, ut ex epistola Nicolai pontificis 4. probat Baronius anno prædicto num. 52. & 53. adeoque mirum est Photinum huius Synodi ignorantiam simulasse. Vide notas Can. 13.

A trecentis septuaginta sex episcopis.] De numero episcoporum qui Sardicam ad Concilium conuenerunt, variæ sunt diuersorum antiquorum assertiones. Athanasius qui Concilio ipse interfuit, præ ceteris audiendus foret, si quid definiti hac de re scriptum reliquisset. in epistola ad solitarios ait, conuenisse ex oriente & occidente antistites numero plus minus trecentos: in exordio suæ apolog. 2. affirmat, suam innocentiam plusquam trecentos episcopos exploratam habuisse & probasse: paulo infra ait, huic Synodo subscripsisse in vniuersum trecetos quadraginta quatuor episcopos. Verum cum hoc loco Italiæ, Galliæ, Africae, Ægypti, Cypri & Palæstinæ tantum episcopi numerentur, eiusdemque testimonio compertum habeatur, aliarum plurium prouinciarum antistites Sardicam conuenisse; hoc potius de numero episcoporum statuendum esse putamus, quod

Concil. Tom. 3.

I

Nicænum
& Sardicē-
se Conci-
lium vnum
censentur.Canones
huius Con-
cilii, Nicæ-
ni appellan-
tur, & cur.Sardicense
Græce edi-
tum fuit.Numerus
episcoporum
quantus.

lib. 3. cap. 11. in fine Sozom. & ex testificatione Athanasii & Sabini: quorum scripta, hodie corrupta & deprauata, tunc utique sine mendis legebantur: affirmat Socrat. lib. 2. cap. 16. nimirum huic Sardicensi occidentalium trecentos, orientalium episcoporum septuaginta sex interfuisse. Vnde quod ait Grat. Can. 11. dist. 16. sexaginta tantum episcopos illos, quorū nomina subscripta reperiuntur, Concilio interfuisse, plane explodendum est. Hos omnes catholicæ communionis fuisse ex eo liquidissime apparet, quod Ariani ad Synodum vocati, Concilium ipsum, prout pacto quodam pœnali adiecto conuenerant, subterfugerint. Sardicam ingressos, ab Osio episcopo oblata illis securitate, inuitatos fuisse certum est: sed qui melius esse sentiebant de fuga erubescere, quam conuictos condemnari, quasi per literas imperatoris ad alia vocati essent, fugerunt; ut patet ex epist. Athanasii ad solitar. vitam agentes. In hac ergo Synodo omnes quotquot congregati sunt, catholici fuerunt. Archidamus & Philoxenus presbyteri, teste Athanasio, pontificiæ legationis munere fungentes, his omnibus præfederunt. Et quāquam Gratianus Can. 11. dist. 16. affirmet, Osium Cordubensem episcopum in hac, sicut in Nicæna aliisque quibusdam Synodis, legationis pontificiæ munere & officio functum præfedisse; maior tamen hac in re fides attribuenda est Athanasio, qui prædictos tantum duos Romanæ ecclesiæ presbyteros, tamquam apostolicæ sedis legatos commemorat. Osium patronum Synodi egisse, definienda nimirum proposuisse, & singulorum sententias (quod ad officium patroni synodalis pertinet) rogasse, acta Concilii manifestissime indicant. Vide Baron. ann. 347. 3. 4. 5. 6. & 10. Vide notas subscriptas.

^f *In causa Athanasii.*] Cum Romæ in causa Athanasii indicta Concilia Ariani subterfugissent, auxilio imperatoris Constantis effectum est, ut œcumenicum indiceretur Concilium, a quo Eusebiani cum Arianis citati, citra periculum infamiæ se absentare non possent. Itaque ad locum Synodi quidem comparuerunt, atque ut querelas suas aduersus Athanasium proponerent, ab Osio ipsaque Synodo citati fuerunt: sed ut rem iusto iuris ordine agendam viderunt, causæ suæ diffisi, fugam arripuerunt. Ne itaque accusatorum contumax absentia reo innocenti grauius præiudicaret, continuatum est iudicium; Athanasius iniurias sibi ab Eusebianis illatas exponens, & ad acta Tyria & Mareotica sese referens, auditus est; patres Concilii post diligentem actorum omnium inquisitionem, ac demum totius causæ cognitionem, Eusebianorum calumniis, dolis ac fraudibus exacte perspectis, Athanasium secundum sententiam Iulii Romæ ante prolatam, communi omnium consensu suffragante absoluerunt: Gregorium vero in sedem Alexandrinam ab iisdem Eusebianis per vim militarem intrusum non tantum deposuerunt, verum etiam plane execrati sunt, atque omnes ab eo in sede Alexandrina collatos ordines, aliaque eius gesta prorsus irrita esse constituerunt. Hæc summatim tradit ipse Athanasius epist. ad solitariam vitam agentes, his verbis: *Synodus autem ex pluribus quam ex triginta*

Episcopi
376. huic
Concilio
interfue-
runt. Epi-
scopi om-
nes catho-
lici fuerūt.

Legati pon-
tificis Ro-
mani qui.

Osius non
legatus, sed
patronus
Synodo
fuit.

Causa Cō-
cilii & acta.

Cur Ariani
episcopi a
Concilio
aufugerint.

Athanasius
denuo hoc
Concilio
absoluitur.

ANNO
 CHRISTI
 347.

quinque provinciis coacta, cognita aliorum malitia, permifere Athana-
 sio cum suis, ut causam diceret, tum de calamitatibus suis, tum de ca-
 lumniis quas passus esset: auditisque eius rationibus, hominem innocen-
 tem pronuntiarunt, eumque magna admiratione profecuti sunt, adeo ut
 eius communionem amplecterentur, & literas passim misissent, tum ad
 cuiusque diocesim, tum potissimum in Aegyptum, Alexandriam &
 Libyam, quibus significabant Athanasium cum suis extra omnem cul-
 pam esse. Et paulo infra subiungit. Gregorii Alexandriam missi epi-
 scopi nomen ita eum condemnando recitarunt, ut nec unquam eum episco-
 pum, nec dignum qui Christianus appellaretur, censerent: resciderunt enim
 omnes illius in ordinibus dandis constitutiones, interdicientes ne quisquam
 ab eo ordinatus in ecclesia vel nomen sui ordinis obtineret, idque in odium
 mandatorum scelerum Gregorii, &c. Iudicio Athanasii absoluto, coram
 patribus Concilii Marcelli Ancyran & Afclepæ Gazæ episcopi cau-
 sa exposita est: illum ab Eusebio Sabellianæ hæreseos accusatum,
 post emissam orthodoxæ fidei confessionem, iuste absoluerunt: Afcle-
 pam Gazæ episcopum, qui ante Nicænum Concilium Arianus fue-
 rat, postque illud celebratum catholicam fidem cum orthodoxis
 professus, magnam sibi Arianorum invidiam comparauerat, in Ty-
 rio Conuenticulo prauæ doctrinæ accusatum, tandem sede sua spo-
 liarunt. Ille vero Concilium & Romanum pontificem appellans,
 principio in Conuentu Antiocheno, (nescitur quo) deinde Iulii pon-
 tificis Romani, ac tandem huius Sardicensis Concilii sententia, post
 diligentem causæ cognitionem, innoxius & catholica communione
 dignissimus declaratus est. Hæc ex Athanasio apol. 2. Baron. num. 34.

Ordines a
 Gregorio
 Alexandriæ
 collati re-
 sciuntur.

Marcellus
 absolvitur.
 Afclepa
 quis fuerit.

Afclepa a
 Concilio
 innocuus
 iudicatur.

Si quod cum Basilio, Hilario, Chrysofomo & Theodoro om-
 nes fere recentiores constanter affirmant, Marcellus post Sardicen-
 se Concilium in hæresim Sabellianam relapsus fuerit; vel si virus
 tempore Concilii in pectore occultatum, postea aperte ac palam e-
 uomuerit, non propterea Sardicensis Concilii patres, secundum acta
 & actitata Marcellum catholicam fidem profitentem absolventes, ab
 Eusebianis acufari debebant: nam sicut non nisi temere & impru-
 denter Concilium Nicænum reiiceretur, ideo quod Arium & Aria-
 nos vel hæresim suam occultantes, vel palinodiam recantantes, & ca-
 tholicam fidem profitentes susceperit, etiam si iidem postea ad vomitum
 reuersi fuerint: ita etiam Sardicense Concilium contemnendum
 non erat, si Marcellum, qui coram fidei catholicam ediderat, hære-
 sim abiurauerat, omnique labe expurgauerat, postea autem reciduiam
 passus erat, secundum acta & probata absoluisset. Illustrissimus cardina-
 lis Baronius, Marcellum ab omni labe hæreseos immunem semper
 extitisse, probat auctoritate Athanasii & Epiphani: quod autem im-
 pii Photini præceptor extiterit, vulgata eius scripta ab Arianis in
 deteriore partem accepta fuerint, quodque eiusdem discipuli
 postea (ut testatur Epiphanius hæresi 73.) tres in Trinitate subsi-
 stentias minime confiteri voluerint; hinc, inquit Baronius, effectum
 est, ut Marcelli quoque nomen apud posteros pessime audiret. Vide
 Baron. anno 347. num. 55. & sequentibus vsque ad 61. inclusiue.

An Marcellus
 Sabellianus fue-
 rit?

Concil. Tom. 3.

I ij

An Paulus
Constanti-
nopolita-
nus episco-
pus Sardi-
censi Con-
cilio inter-
fuerit.

Socrates lib. 2. cap. 16. Sozom. lib. 3. cap. 10. affirmant, Paulum Constantinopolitanum episcopum Concilio interfuisse, & simul etiam ab Eusebianorum calumnia absolutum, in catholica ecclesia communionem receptum fuisse. verius esse putamus, quod de eodem refert Theod. lib. 1. cap. 5. ipsum a populo Constantinopolitano accessu urbis illius, in qua ipsi ab Arianis insidias paratas esse scirent, prohibitum esse. Athanasius enim duabus illis epistolis, quibus de episcopis ab exilio reuocatis agit, Pauli Constantinopolitani ne verbo meminit. Baron. num. 45.

ANNO
CHRISTI
347.

Ariani a ca-
tholicis re-
conuerti,
a Synodo
condem-
nantur.

Absolutis a calumnia hæreticorum episcopis, reconueniendi hæreticos potestas ac licentia concessa est omnibus, subitoque innumeris cadibus, exiliis, carceribus & contumeliis eorum denuntiatis; catenis & diris vinculis, quibus sanctissimi episcopi vincti fuerant, ostentatis; ac demum literis, quas Theognis Nicææ episcopus ad concitandum contra Athanasium aliosque episcopos commentus fuerat, perlectis, examinatis, verisque in omnibus comprobatis, ab eadem sacrosancta Synodo aduersus nominatos Arianæ factionis hæreticos, damnationis, depositionis, & excommunicationis sententia est pronuntiata. Hoc eodem Concilio Photinum hæresiarcham Sirmiensem episcopum, qui Christum purum hominem ex Maria virgine natum affirmabat, damnatum fuisse, refert Euphr. hæres. 71. qua de re pluribus infra in Concilio Sirmiensi agemus.

An Photini
hæresis hic
damnata
fuerit.

Acta Con-
cilio mit-
tuntur ad Ro-
manum p-
tificem.

De omnibus Concilii actis Iulium Romanum pontificem per literas ad eum scriptas, iuxta consuetudinem ab ecclesia receptam, certiore reddiderunt. Addiderunt his patres literas ad Ægypti ecclesiam de absolutione Athanasii & abdicatione Gregorii. Scripserunt etiam circularem epistolam ad omnes vbique positas catholicorum per orbem ecclesias, quibus de iis quæ hæcenus gesta, & a Concilio definita essent, omnes certiores redderentur. Constantem vero & Constantium imperatores non tantum per epistolas synodales ad eos scriptas rogarunt, vt sacrosanctam Concilii sententiam, episcopis ab exilio reuocatis, atque in sedem pristinamque dignitatem restitutis, exequantur; verum etiam eosdem serio & pie admodum monuerunt, ne iudiciis ecclesiasticis in posterum se immisceant, sed cuncta potius ex ecclesiasticarum legum præscripto agi permittant. Bar. num. 19. 20. 21. & seq. Epistolæ, quas ad imperatores scripserunt, non extant: earum tamen argumentum ex aliis eiusdem Synodi literis satis est manifestum. Epistolam encyclicam, quam ad omnes ecclesiarum vniuersarum episcopos scripserunt cum illa, quæ data est ad ecclesiam Alexandrinam ex Athanasio, eamque quæ ad Iulium Romanum pontificem scripta extat apud Baron. num. 23. 24. 26. 32. ex eodem, infra post notas, subiungi curauimus. Missis per orbem allegatis Synodi epistolis, non tantum Constantius imperator, teste Hilario contra Constant. per literas ad Synodum redditas, filium Dei eiusdem cum Patre substantiæ esse professus fuit, sed etiam ipsi Ariani libellos supplices Concilio obtulerunt, veniamque eius postularunt, inquit Liberius papa in dialogo apud Theod. lib. 2. cap. 16. quod commentarios vnus

Decretorum
syno-
daliū exe-
cutio impe-
ratoribus
demanda-
ta.

Epistolæ
synodales.

Ariani &
imperator
filium Dei
patri con-
substantialē
esse confi-
tentur.

Missis per orbem allegatis Synodi epistolis, non tantum Constantius imperator, teste Hilario contra Constant. per literas ad Synodum redditas, filium Dei eiusdem cum Patre substantiæ esse professus fuit, sed etiam ipsi Ariani libellos supplices Concilio obtulerunt, veniamque eius postularunt, inquit Liberius papa in dialogo apud Theod. lib. 2. cap. 16. quod commentarios vnus

ANNO
CHRISTI
347.

partis suffragiis per calumniam contra Athanasium in Mareote confecerant. Baron. num. 42. & 43. Præter literas supradictas, ad Constantium imperatorem Antiochiæ agentem ablegati sunt a patribus Concilii Vincentius Capuæ in Campania, Euphratas Colonia Agrippinæ in Gallia, episcopi, viri celeberrimi, qui nomine totius Concilii peterent, ut episcopos, quos sacrosancta Synodus a calumnia Arianorum absoluerat, ab exilio reuocauerat, ad pristinas sedes, vnde Eusebianorum fraude & dolo eieciti fuerant, redire permitteret, intrusos vero & iniustos earumdem sedium detentores, auctoritate sua interposita amoueret. Quod cum illi anno Christi 348. Antiochiam appulsi, ab imperatore peterent, Stephanus Antiochenus episcopus Arianus legatis impudicitia crimine impingere studet hac ratione: conduxerat calumniator per lenones meretriculam, quæ nocturno tempore ad Euphratam introduceretur, comitarentur eam homines seditiosi quindecim, qui post introductam in cubiculum dormientis episcopi meretricem accurrerent, crimenque impudicitia episcopo vitæ pudicissimæ obiicerent. Meretrix ad iuuenis alicuius concubitum se vocatam putans, vbi vultum senis & episcopi speciem animaduertisset, Dei nutu statim clamores edidit, ac vim conquesta fuit. Lenocinii satellites & ministri eam ut taceret, crimenque episcopo impingeret, orarunt quidem, sed frustra. Nam illucescente die, proditis per meretriculam lenonibus, Stephanus episcopus primus excogitati & promoti criminis auctor, deprehensus fuit: atque ideo merito iussu imperatoris, dignitate episcopali exutus, alius in locum illius suffectus fuit. Ita legatione Concilii mira Dei prouidentia factum est, ut imperator Constantius paulisper compunctus ad se redierit, inquit Athanasius epistola ad solitariam vitam agentes: coniecturaque ex iis, quæ aduersus Euphratam designauerant, facta, consimiles esse eorum in alios calumnias arbitratus, relegatos ex Alexandria Armenia presbyteros & diaconos cuestigio redire iubet, & diserte Alexandriam scribit, ne ulterius Athanasii aut clericos aut laicos persequerentur. Deinde post menses decem, defuncto Gregorio, accersit & Athanasium, &c. Vide quæ notauimus verbo Euphratam in Concilio Agrippinensi. Baron. ann. 347. num. vlt. & 348. num. 5. 6. 7.

Legatio
synodalis.Dolus &
calumnia
Stephani
episcopi in
Euphratam
legatum.Stephanus
detecto sceleris,
episcopatu exiit
iussu imperatoris.

^s Rufino & Eusebio consulibus.] Hoc Socrates lib. 2. cap. 15. testatur dilertis verbis hisce: Vndecimo anno post mortem patris duorum Augustorum, Rufino & Eusebio consulibus, Concilium Sardicense coactum est. Hoc idem affirmat Sozomenus lib. 3. cap. 11. in fine. Vnde constat, hanc Synodum anno Christi 347. Iulii pontificis 11. æra 385. Constantii & Constantis anno etiam vndecimo celebratam fuisse. Nam iuxta veriorum temporum supputationem, prædictorum consulum, pontificum, imperatorum, & Christi nati chronologia coincidunt. Mendacissima igitur est inscriptio Surianæ editioni incerto auctore præfixa, hæc: anno sexto Constantii imperatoris, Leonio & Salustio consulibus, æra 381. Sardicensis Synodus congregata est. Non enim prædictis auctoribus tantum, & rerum gestarum com-

Tempus
Concilii celebrati.Inscriptio
Suriana
mendosa.

memorationi repugnat; verumetiam sibi ipsi nequaquam constat. Si, quod habet, Salustio & Leontio consulibus coacta fuit; Constantio 8. non 6. æra 382. non 381. habitam fuisse necessum foret. Baronius anno 347. num. 1.

ANNO
CHRISTI
347.

Canones
huius Con-
cilii quot
extent.

Sardicenis
Synodus
Nicænae fi-
dei nihil ad-
di præcipit.

Vigilius e-
piscopus
Tridentinus
erroris ar-
guitur.

Sardicense
& Carthag.
I. cur Afri-
canis inco-
gnita fue-
rint?

Canones
Sardicenis
Concilii
cur alibi
sub nomine
Nicænae Sy-
nodi alle-
gantur.

^h *Canones Sardicenis Concilii.*] Horum viginti & vnus extant, desideratur vero ille, quo, teste Athanasio ad Antiochenos, sancitum est, ne quid vltius de fide scriberetur. Verba Athanasii hæc sunt: *Tabellas nonnulli iactant, quasi ex Sardicensi Synodo de fide conscriptas: ne legi quidem semel aut proferri sinatis, nihil enim tale Concilium definiuit. Quamuis enim certi homines nonnulla, quasi quæ deessent Nicæno Concilio, adscribere vellent, idque acriter contenderent sancta tamen Synodus quæ Sardica conuenit, indigne id tulit, decretoque sancit, ne quid vltius de fide scriberetur; & sese contentos esse Nicæna fide declararunt, vt cui nihil deesset, & in qua integra & solida pietas contineretur: neque edendam esse aliam professionem fidei, ne illa quæ Nicæna scripta est, suos numeros non habere videretur; neve illis, quibus libido est semper noua statuere, occasio huiusmodi suppeditaretur, vt iterum atque iterum de fide definiant.* Hæc vtilissime decreta fuere contra diuersas fidei formulas eas, quas supra in notis ad Concilium Antiochenum retulimus. Hinc igitur manifesti erroris conuincitur Vigilius episcopus Tridentinus, qui lib. 5. contra Eutychem affirmat septem Capitula ad fidem spectantia, post illa quæ Nicæna statuta essent, a patribus catholice professionis in Sardicensi Concilio addita fuisse. Formulam fidei, qua synodalis epistola ad omnes totius orbis episcopos scripta infra extans aucta reperitur, surreptitiam esse, & ab aliquo superadditam, prædicta Athanasii auctoritate firmissime confirmatur. Quæ de re infra in notis ad eandem epistolam plura dicemus. Vide Baron. anno 347. num. 40. 41. 42. Canonum Sardicensium iactura, excidio vel occultatione contigisse oportuit, vt quantumuis Sardicensi Concilio Gratus Carthaginensis episcopus cum aliis trigintaquinque Africanis interfuerit, quidve in eo definitum sit, Africana ecclesia tempore Carthagin. I. vt constat ex Can. 5. Carthag. I. non ignorauerit; tamen eiusdem ecclesie posterius & successores episcopi tempore Zosimi & Bonifacii pontificum, vtrumque Concilium, nempe Carthaginense I. & Sardicense, citra culpam ignorauerint: si enim eo tempore prædicta Concilia extitissent, illa grauissima controuersia de appellatione, cum periculo schismatis exorta, aut facile componi potuisset, aut nunquam exorta fuisset.

Huius Concilii aliquot Canones, Can. 3. Carthaginensis VI. & Can. 101. Africani Concilii, sub nomine Nicænae Synodi citantur & allegantur; vel quia tota Sardicensis Synodus Nicæna confirmatio, eiusque tantum quasi interpret, ideoque cum Nicæna vna eademque Synodus habita fuerit: vel quod a Nicæno Concilio hi cum multis aliis exciderint: vel demum, quia vtriusque Synodi Canones collector nomine & titulo Sardicensis, quod ab Arianis valde diffamatum

ANNO
 CHRISTI
 347.

fuerat, expuncto, ita coniunxerit, vt omnes vnus eiusdemque Nicæni Concilii Canones esse viderentur. Posterior ratio Baronio & Bellarmino locis supra allegatis probabilior esse videtur.

ⁱ *Ofius.*] Occasione Eusebii Nicomediensis, quia post duas sedes mutatas se Constantinopolim transferri curauerat, aliorumque etiam episcoporum, qui humanæ gloriæ libidine incitati, e minoribus ad maiores sedes prouehi laborauerant, ideoq; Athanasio & Eustathio Antiocheno primatibus eiciendis ac deturbandis, ex ambitione calumniam intulerant; hac, inquam, occasione grauius hic, quam Nicæni Concilii Canone 15. constitutum fuit, ne episcopi eas, in quibus ordinati sunt, sedes alio transferant aut immutent. Nicæna Synodus Canone 15. iussit eosdem licet inuitos, in pristinam sedem reduci: a patribus huius Concilii constitutum fuit, ne laica communione etiam in fine vitæ impartirentur. Vide notas Nicæni Concilii supra. Baron. anno 347. num. 46.

Canon 1.
 Eusebius
 Nicomediensis
 ambitione
 sua occasione
 præbuit sciendi
 hunc Canonem.
 Episcopis
 sedium tras
 mutatio in-
 terdicitur.

^k *Episcopi de sua prouincia.*] Ne episcopi, nisi ab aliis inuitati fuerint, de prouinciis in prouincias transeant, decretum est ob Eusebianos, eosdemque Arianos erroneos, qui longe a sedibus suis per diuersas prouincias ex animi sententia vagabantur. Inter quos erant Ursacius & Valens, qui cum in Mysia & Pannonia sedes haberent, semper extra prouinciam cum impietatis sociis inuenti sunt. Vide notas Canonum 14. & 15. Concilii Nicæni. Baron. num. 47. anno 347.

Canon 3.
 Valens &
 Ursacius e-
 piscopi va-
 gi causam
 dederunt
 Canoni.
 Appellandi
 potestas ad
 Romanum
 pontificem
 quo iure
 concessa.

^l *Quod si aliquis episcoporum iudicatus fuerit.*] Hoc Canone tertio, sicut etiam quarto & septimo declaratur, expedire vt ordinarie episcopis ad sedem apostolicam prouocantibus & appellantibus deferatur. Iure diuino non tantum permittum erat, vt episcopi iniuriam passi ad summum ecclesiæ & Romani pontificis tribunal prouocarent; verum etiam frequenter ante hæc tempora de facto obseruatum, vt tam presbyterorum, quam episcoporum appellationes ad apostolicam sedem admitterentur: adeo vt verissimum sit, quod scribit sanctus Leo epistola 89. ad episcopos Galliæ, hanc esse antiquissimam ecclesiæ consuetudinem. Ad Pium I. Marcion, ad Cornelium Fortunatus & Felix in Africa, ad Stephanum pontificem Basilides in Hispania depositus, appellarunt. Athanasius, vt supra in Romanis Conciliis dictum est, ad Iulium pontificem prouocans, per eum ab Arianorum calumnia & depositionis sententia absolutus fuit. Vnde manifestum est, quod patres huius Concilii de iure & appellandi potestate nihil nouiter concesserint, sed tantum declararint vsu & exercitium potestatis, de quo non sine causa ipsi ante dubitauerant, nunc ecclesiæ vniuersali omnino expedire: partim, ne si omnium appellationes sine discrimine causæ admitterentur, nullus litigandi finis esset: partim, ne si omnis appellandi potestas adimeretur, inferiores iudices episcopi tunc vere tyrannidis occasionem adipiscerentur. Bellarminus lib. 2. de Roman. pontif. cap. 21. & 25. vbi ex iure illo, quo ex quauis parte orbis Christiani ad Romanum pontificem prouocatur, primatum Romanæ

Exempla ad
 Romanum
 pontificem
 appellan-
 tium.

Quid de
 appellatio-
 ne ad Ro-
 manū pon-
 tificem Sy-
 nodus con-
 stituerit.

ecclesiæ contra hæreticos nostri temporis optime confirmat. E-
tribus illis Canonibus Nicæni Concilii, quos Zosimus papa per le-
gatos ab Africanis executioni mandari petiuit, primarius est hic
Canon Sardicensis Concilii tertius, quartus & septimus, quo decla-
ratur vt episcopi ad Romanum pontificem appellantes admittan-
tur & audiantur. Secundum & tertium infra recensēbimus, Can. 8.
9. &c. & 17. Quare hi Canones Nicæni nominentur a prædictis pon-
tificibus, supra diximus. His omnibus, quæ Canone 3. 4. & 7. de
appellationibus episcoporum ad Romanum pontificem renouata
fuere, Arianos causam & occasionem dedisse, extra dubium est.
Quam indigne tulerint Athanasium, Marcellum, Afclepam, Pau-
lum, aliosque sedibus suis deturbatos, per Iulium absolutos, ac pri-
stinæ sedi restitutos fuisse, ex dictis patet. Quod pendente causa A-
thanasii coram Iulio pontifice Romano, Eusebiani non expectata
sententia pontificis, in locum Athanasii Gregorium Cappadocem
intruserint, suggerente Gaudentio episcopo, additum est Decre-
tum, quod habetur Canone 4. ne in locum damnati aliquem suffi-
cere liceat, dum ille, qui ad Romanum pontificem appellasset, eius
sententiam expectaret. Baron. num. 48.

^m *Licentia danda non est ordinandi episcopum, aut in vico.*] Hoc De-
cretum ea de causa sancitum est, quod Ariani Ichthyram, ad ex-
truendas Athanasio calumnias episcopatus pollicitatione indu-
ctum, post condemnationem Athanasii in Tyrio Conciliabulo epi-
scopum suiipsius vici creauerant. Vide notas Tyrii Concilii. Baron.
num. 49.

^o *Ne episcopi ad comitatum accedant.*] Id est, ad curiam vel aulam
imperatorum: idque ad suggestionem Grati Carthaginensis episco-
pi in Africa constitutum fuit; quia ibidem maxime cum multorum
scandalo hoc vitium in clerum irrepserat. Quibus personis, quæ
conditione nonnullis ad comitatum ire permissum fuerit, satis per-
spicue ipsi Canones declarant.

Hic est ille tertius Canon Nicænus, sic dictus, quod Nicæni alicuius
Decreti confirmatio sit aut interpretatio: vel quia omisso nomi-
ne ac titulo Sardicensis Concilii ab Arianis diffamati, cum Nicænis
Canonibus a collectore coniunctus fuerit: quem Zosimus per lega-
tos suos ab Africanis executioni mandari petiuit. Vide quæ diximus
supra. item Baron. num. 50.

^o *Qui in canalio constitutus est.*] Episcopi in canalio constituti dice-
bantur, qui sedes habebant in curia publica, via scilicet, qua equi
publice per stationes singulas ad iter agendum dispositi erant. Hæc
expositio patet ex libro 15. C. Theod. de via publica. His episcopis
ex suggestionem Gaudentii præcipitur, ne recipiant in communi-
onem antistites, quos vel non vocatos, vel absque literis primatis ad
comitatum proficisci contingeret. Demum etiam honore & digni-
tate carituros, qui eo modo ad imperatorem contenderent. Baron.
num. 53.

^o *Et hoc necessarium arbitror.*] Ariani Gregorium Cappadocem
Alc-

Canon ter-
tius est v-
nus ex illis
tribus quos
Zosimus &
Bonifacius
in Africa
executioni
mandari pe-
tuerunt.

Appellante
episcopo
ad Romanū
pontificem,
nemo ei
sufficiendus
est.

Canon 6.
Ichthyras vi-
ci sui epi-
scopus cō-
stitutus ab
Arianis,
causam de-
dit huic
sanctioni.

Can. 8. 9.
10. 11. 12.
Aule impe-
ratoris ac-
cessus epi-
scopis quo-
modo in-
terdictus.

Cur Canon
hic Nicæ-
nus appel-
letur.

Canon 11.
Canalium
quid.

Canon 13.

ANNO
 CHRISTI
 347.

Alexandriæ Athanasio suffectum, ex laico episcopum ordinantes, huic sanctioni causam dedisse videntur; qua præcipitur, ne laicus postulatus episcopus ordinetur, nisi in singulis ecclesiasticis ordinibus prolixo tempore exercitatus atque probatus foret.

Occasio hu-
 ius Cap.

² *Habeat potestatem is qui abiectus est, ut episcopos finitimos interpellet, & causa eius audiatur.* Clericus ab episcopo suo communionem iniuste priuatus, permittitur finitimorum episcoporum iudicium implorare, & ad eorum sedem appellare. Canone vigesimo secundo Concilii Mileuitani idem, quod hic, præcipitur presbyteris & clericis minoribus; ut scilicet suas causas apud vicinos episcopos terminari permittant, & ad sedem apostolicam ulterius non appellent. An, & quomodo Apiarii presbyteri Africani ad Romanum pontificem prouocantis appellatio recepta fuerit, dicemus infra in Concilio Carthaginensi sexto. Vide Bellarminum lib. de Roman. pontif. cap. 24.

Canon 17.
 An & quomodo clericis appellatio concessa fuerit.

³ *Non ignoratis quanta & qualis sit Thessalonicensium ciuitas.*

Cur hic constitutum fuerit, ne clerici extranei diu morarentur Thessalonicæ in oriente, causam hanc esse putamus. Vicarius Romani pontificis sedebat Thessalonicæ, ut patet ex epistola 84. Leonis, qua scribens ad Anastasium Thessalonicensem episcopum, facit eum per orientem Romani pontificis vicarium, sicut eius prædecessores fuerant vicarii suorum prædecessorum Romanorum pontificum. Ut hunc spectarent, Thessalonicam ex tota Græcia clerici confluebant, ibique diutius quam oportebat, hærebant. Vicarium pontificis appello, cui in longinquas & remotiores prouincias amandato pontifex Romanus, reseruatis sibi causis maioribus, iudicandi & regendi ecclesias illas vicem suam aut ordinarie, aut saltem ad tempus delegauit. Ex quo sane illustrissimus cardinalis Bellarminus lib. 2. de Roman. pontif. cap. 20. aptissime concludit, summum totius ecclesiæ iudicium ad sedem apostolicam pertinere, ipsumque Romanum pontificem demandatam sibi a Christo totius ecclesiæ monarchiam optimo iure semper in ecclesia versurasse. Sicut enim ex eo, quod ad prouincias gubernandas mittuntur proreges, iisdemque cum reseruatione maiorum causarum iudicia delegantur, prædictarum prouinciarum subiectio, ipsius vero regis potestas, iurisdictio & dominium recte colligitur; ita quoque ex eo, quod apostolica sedes vicarios habebat in omnibus fere longinquis regionibus, vel vices suas ad tempus alicui committebat, grauioribus negotiis sibi reseruatis, recte inferimus, ad apostolicam sedem totius ecclesiæ regimen ac iudicium pertinere. Bellarminus prædicto loco.

Canon 20.
 Cur clericis extraneis diuturna Thessalonicæ commoratio interdita.

Vicarius pontificis quis.

Romanus pontifex præest vniuersæ ecclesiæ.

⁴ *Et subscripserunt, qui conuenerant episcopi omnes.* Trecentos septuaginta sex catholicos & orthodoxos episcopos ex triginta sex prouinciis in Concilio congregatos fuisse, supra diximus. Prouinciæ omnes ab Athanasio recensentur apologia secunda. Nomina vero episcoporum, non quidem omnium, saltem celebriorum, ab Athanasio epistola synodali encyclica, quam ad omnes to-

De subscrip-
 tionibus episcoporum.

Concil. Tom. 3.

K

Nomina e-
piscoporum
celebrium.

tius orbis episcopus scripsit, quamque ex eo huc transtulimus, infra subsequuntur. E quorum numero, ii qui confessionis gloria celebres Concilio Nicæno interfuerunt, sunt: Maximus Hierosolymitanus, Athanasius Alexandrinus, & Paphnutius episcopus: post hos sanctitate & miraculis clari, Serapion, & Spyridon cum suo discipulo Triphyllio, quem in hoc fortasse Conuentu orantem, vt supra diximus in Concilio Nicæno, Spyridon reprehendit, quod nimia diffuens eloquentia, simplici voce diuinæ scripturæ (grabbarum) vti dedignatus fuisset. Ex Italia vero lumina clarissima eandem Synodum illustrarunt, nobiles sanctitate & illustrium sedium episcopi, Protasius Mediolanensis, Seuerus Rauennas, Lucillus Veronensis, Ianuarius Beneuentanus, episcopi. Ex Galliis autem inter alios celebris nominis ob egregiam sanctitatem & doctrinam antistites interfuisse & subscripsisse ponuntur; Maximinus episcopus Treuirensis, Seruatius Tungrensis, Simplicius Augustodunensis, Martinus Moguntiacus, Euphrates Agrippinensis, aliique fortasse omnes, qui in Concilio Agrippinensi recensentur in principio. Ex Africa Gratum Carthaginensem episcopum cum triginta Africanis aliis Athanasius refert. De Fortunatiano Aquileiensi, Protasio Mediolanensi, Seuro Rauennate episcopo, vide Baronium anno 337. num. 69. & sequentibus: item quæ diximus supra in notis ad Concilium Romanum I. sub Iulio. Arium episcopum, cuius nomen subscriptum inuenitur, orthodoxum & catholicum fuisse oportuit. Nam, vt supra diximus, hæreticorum nemo ad Concilium venit. Theodorus Heracleæ, Narcissus Neroniadis, Stephanus Antiochiæ, Georgius Laodiceæ, Acacius Cæsareæ Palæstinæ, Menophantes Ephesi, Vrsacius & Valens Pannoniæ episcopi præ reliquis ob scelus magis famosi, urbem quidem Sardicam ingressi fuerunt, sed ad Concilium per Osum amice inuitati, omnes subterfugerunt, vt pluribus supra retuli, verbo, a trecentis septuaginta. Arius itaque hic subscriptus non potest fuisse Arius ille auctor hæreseos, presbyter dumtaxat Alexandrinus, non episcopus, sed aliquis alius episcopus eiusdem nominis catholicus: & fortasse is, cum quo Athanasius Laodiceæ in Syria anno Christi 338. disputasse scribitur, & ante habitam disputationem fortasse Arianum conuertit. Vincentius Capuæ episcopus est ille, cui cum Euphrate Agrippinensi Antiochiam ablegato ad imperatorem, Ariani magno cum incommodo suæ factionis crimen impudicitiae impingere conati fuerunt, vt supra prolixius a nobis est narratum.

Ariani qui
aufugerint.

Arius hic
subscriptus
an hæreti-
cus fuerit.

Appendix epistolæ tertiæ Concilii Sardicensis.

Ex Theodoro lib. 2. cap. 6.

Abdicamus porro, & ab ecclesia catholica exterminamus eos, qui affirmant Christum esse Deum, sed verum Deum non esse; filium esse, sed verum fi-

Αποκριτήριον ἡ ἐκείνοις, ἢ Ἐξοεί-
ζοντες τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ὅτι
διαβεβαίουμένοι, ὅτι θεός ὅστις ὁ Χρι-
στὸς δηλονότι, ἀλλὰ μὴ ἀληθινὸς θεός

ANNO CHRISTI 347

ἐκ ἐστίν. ὅτι υἱὸς ὄντι, ἀλλὰ ἀληθινὸς υἱὸς
 ἐκ ἐστίν. ὅτι γνησιὸς ὄντι ἅμα καὶ ἀγέννη-
 τος. οὕτως ἐαυτῶν νοεῖν. (Ϟ) γηγνημέ-
 νον ὁμολογοῦσιν, ὅτι οὕτως εἶπον, τὸ γε-
 γνημένον ὄντι. καὶ ὅτι τὸ Χριστὸν πατρὸς
 αἰώνων ὄντος, διδάσκειν αὐτὸν δὲ ἄνω
 τέλος, ὅτι πρὸ ἐκ ἐκ καμῶν, ἀλλὰ πατρὸς
 παντὸς χρόνου γένεσιν ἐχθ. καὶ ὑπόμ. (Ϟ)
 ἢ δύο ἐχθ. ἀπὸ τῆ ἀσπίδος τῆ Ἀριανῆς
 ἐγγνησθῆσαι, Οὐάλης καὶ Οὐρσάκιος,
 οἱ ἄλλοι καὶ ἄλλοι. καὶ ἐκ ἀμφιβάλλοισι
 λέγοντες ἐαυτοὺς Χριστιανοὺς εἶναι, ὅτι
 ὁ λόγος, καὶ ὅτι τὸ πνεῦμα καὶ ἐσαυθῆθη,
 καὶ ἐσφάγη, καὶ ἀπέθανεν, καὶ ἀνέστη καὶ ὄ-
 ντι πρὸ τῆ ἀίρετικῶν σύστημα Φιλονί-
 κει, διαφόροις εἶναι τὰς ὑποστάσεις τῆ
 πατρὸς, καὶ τῆ υἱοῦ, καὶ τῆ ἀγίου πνεύμα-
 τος, καὶ εἶναι κεχωρισμένας. ἡμεῖς δὲ
 ταῦτις ἀφ' ἑαυτῶν καὶ διδασκα-
 ζα, καὶ ταῦτις ἐξ ἑαυτῶν καὶ καθολικῶν
 ἀφ' ἑαυτῶν, καὶ πιστῶν, καὶ ὁμολογίαν, μίαν
 εἶναι ὑπόστασιν, ἢ αὐτοὶ (Ϟ) ἀίρετικοὶ
 οὐσίαν παρὰ τὴν πατρὸς, τῆ πατρὸς, καὶ
 τῆ υἱοῦ, καὶ τῆ ἀγίου πνεύματος, καὶ εἰ-
 ζητοῦν, ὡς τῆ υἱοῦ ἢ ὑποστάσεως ὄντι,
 ὁμολογοῦσιν ὡς αὐτῶν ἢ μόνῃ τῆ
 πατρὸς ὁμολογοῦσιν. μηδέποτε πα-
 τέρα χωρὶς υἱοῦ, μηδέ ὄντων χωρὶς πα-
 τρὸς γηγνησθῆναι, μηδέ εἶναι διωάσται ὅτι
 λόγος πνεῦμα ἐκ ἐχθων. ἀποπώτατον
 γὰρ ὄντι λέγειν ποτὲ πατέρα γηγνησθῆναι
 χωρὶς υἱοῦ, μήτε ὀνομάζεσθαι, μήτε
 εἶναι διωάσται, ὄντι αὐτῶν μὲν πρὸς τῆ
 υἱοῦ, λέγουσα, ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, ὅτι
 πατὴρ ἐν ἐμοί. καὶ, ἐγὼ ὅτι πατὴρ ἐν
 ἐσμέν. οὐδεὶς ἡμῶν δὲ γενεῖται (Ϟ) γηγ-
 νημένον, ἀλλὰ γηγνημένον πατρὸς πάν-
 των, ἀπρ' ἀόρατα ὅτι ὄρατα παρὰ τὴν
 γορῶν, πιντῆ καὶ τεχίτις καὶ δεχαγέ-
 λων καὶ ἀγγέλων, καὶ κόσμου, καὶ ἀνθρώπων
 Concil. Tom. 3.

lium non esse: genitum esse si-
 mul & ingentum. Sic enim se
 intelligere genitū profitentur,
 quia sic dixerunt, Quod est ge-
 nitum, est: & quia cum Chri-
 stus ante sæcula sit, princi-
 pium ei tribuunt atque finem,
 qui non in tempore, sed ante
 omne tempus generationem
 habet. Nuper etiam videri vipers
 duæ ex aspide Ariana prode-
 re, Valens & Vrfacius, qui glo-
 riantur & non dubitant se di-
 cere Christianos, qui & Ver-
 bum, & Spiritum crucifixum,
 vulneratum, & mortuum esse,
 & resurrexisse, quodque hæ-
 reticorum cohors contendit,
 diuersas esse hypostasias Patris,
 & Filii, & Spiritus sancti pro-
 nuntiant, & eas separatas esse.
 Nos autem hanc percepimus,
 & didicimus, & hanc habemus
 catholicam traditionem, & fide-
 dem atq; confessionem, vnam
 esse hypostasim, quā ipsi hære-
 tici vsiam vocant, Patris, & Fi-
 lii, & Spiritus sancti. Et si qua-
 rāt quæ sit Filii hypostasis, pro-
 fitemur eam esse, quam & Pa-
 tris solam esse in confesso est.
 Neque vnquam Patrem sine Fi-
 lio, neque Filium sine Patre fu-
 isse, nec esse posse quod est ver-
 bum sine Spiritu. Absurdissimū
 namque est dicere aliquando
 Patrem non fuisse Patrem: &
 Patrem sine Filio neque nomi-
 nari, neq; esse posse, ipse Filius
 testatur, *Ego in Patre, & Pater* Ioan. 14. 10.
in me. &, Ego & Pater unum su- Ioan. 10. 30.
mus. Nullus nostrum negat ge-
 nitum, sed genitum ante om-
 nia quæ visibilia & inuisibilia
 nuncupantur, factorem & opi-
 ficem archangelorum & ange-
 lorum, & mundi, & humani

K ij

Sap. 7. 21.

Ioan. 1. 3.

generis, quoniam ita dicit: *Omnium artifex sapientia docuit me.* & *Omnia per ipsum facta sunt.* Nam semper esse non poterat, si sumpsit exordium: iam quod semper est Verbum initium nō habet: Deus autem nunquam terminum admittit. Non dicimus Patrem Filium esse, nec rursus Filium Patrem esse: sed Pater Pater est, & Filius Patris est Filius. Confitemur virtutem Patris esse Filium. Confitemur Verbum Dei Patris esse, præter quod aliud non est: & Verbum verum Deum & sapientiam & virtutem, verumq; Filium affirmamus. Sed non sicut ceteri filii appellatur, ita Filiū dicimus: quia illi aut per hunc regenerationis gratia Dei sunt, aut eo quod digni fiant, filii nominantur, non autem ob vnam substantiam quæ est Patris & Filii. Cōfitemur item & vnigenitum & primogenitum: sed vnigenitū Verbū, quod semper fuit & est in Patre: primogenitum autem, propter naturam humanā. Differt tamē a communi creatura, quia est etiam primogenitus ex mortuis. Cōfitemur Deum esse: confitemur vnam Patris & Filii diuinitatē. Nec quisquā negat Patrē Filio maiore, non propter aliam hypostasim, vel propter differentiam, sed quia ipsum nomen Patris maius est quam Filii. Hæc autem illorum est impia & vitiosa interpretatio, qua dictū ab eo contendunt, *Ego & Pater vnū sumus*, propter consensum & cōcordiam. Sed stultam & abiectam istorum sententiā catholici omnes improbauimus. Quia sicut mortales homines solent, cum altercari cœpe-

ρῆμοις ὅτι φησὶν ἢ πάντων τεχνίτης ἐ-
δίδαξέ με θεοφία. καὶ πάντα δι' αὐτοῦ
ἐγένετο. οὐ πάντοτε γὰρ ἦν ἡ δυνάμει, εἰ
δεχθῆναι ἐλαβεν, ὅτι ὁ πάντοτε ὦν δε-
χθῆναι ἐκεῖ λόγος. θεὸς ὃ οὐδέποτε
ἕσπευεν πέλος. οὐ λέγομεν πατέρα
ἦν ἦν, οὐδὲ πάλιν ἦν ἦν πατέρα
ἦν. ἀλλ' ὁ πατὴρ πατὴρ ὄντι, καὶ ὁ
ἦν πατὴρ ἦν. ὁμολογοῦμεν δυνάμει
ἦν τῆ πατρὸς ἦν. ὁμολογοῦμεν
τὸν λόγον θεοῦ πατρὸς ἦν, ὅτι ὁ ἕτερος
ἐκ ἐστὶ καὶ τὸν λόγον ἀληθῆ θεόν, καὶ
θεοφίαν, καὶ δυνάμει ἀληθῆ ὃ ἦν πα-
ραδίδαμει. ἀλλ' οὐχ ὡσαύτως ὅλοιπο
ἦν ὡσαύτως ὄντι, τὸ ἦν λέγομεν.
ὅτι ἐκείνοι ἢ διὰ τῆσπον θεοῦ εἶεν τῆ ἀνα-
γεννηθῆναι γενεῶν, ἢ διὰ τὸ κατὰ ἐξω-
θεν εἶναι, ἦν ὡσαύτως ὄντι, οὐ διὰ
τὴν μίαν ἕσπευαν, ἢ ἕσπευαν τῆ πα-
τρὸς καὶ τῆ ἦν. ὁμολογοῦμεν μονο-
γενῆ, & ὡσαύτως ὄντι. ἀλλὰ μονογε-
νῆ τὸν λόγον, ὅς πάντοτε ἦν καὶ ὄντι
ἐν τῷ πατρὶ. τὸ ὡσαύτως ὄντι δὲ, τῷ
ἀνθρώπῳ. διαφέρει ὃ τῆ κοινῆ κέ-
σε, ὅτι καὶ ὡσαύτως ὄντι τῷ γενεῶν.
ὁμολογοῦμεν ἦν θεόν. ὁμολογοῦμεν
μίαν πατρὸς καὶ ἦν θεότητα. οὐδὲ ἕσπευαν
δεχθῆναι ποτε πατέρα τῆ ἦν μεί-
ζονα, οὐ δι' ἄλλῃ ἕσπευαν, οὐδὲ
διὰ τὴν διαφορὰν, ἀλλ' ὅτι αὐτὸ τὸ
ὄνομα τῆ πατρὸς μείζον ὄντι τῆ ἦν.
αὐτὴ δὲ αὐτῶν ἢ βλάσφημος καὶ διε-
φθαρμένη ἐρμηνεία. τοῦτου ἕνεκα εἰ-
ρηκέναι αὐτὸν φιλονεικοῦσιν, ἐγὼ καὶ
ὁ πατὴρ ἐν ἕσπευαν, διὰ τὴν συμφω-
νίαν καὶ τὴν ὁμόνοιαν. κατεγνωσμένων
δὲ πάντες ὁ καθολικὸς τῆς μωραῆς καὶ
οὐκ ἐστὶ αὐτῶν διανοίας. καὶ ὡσαύτως
ἦν ὁ ἀνθρώποι θνητοὶ ὄντι διαφέρει-
σαι ἢ ἕσπευαν, ὡσαύτως ὄντις διχο-

ANNO
CHRISTI
347.

ANNO
 CHRISTI
 347.

νοοῦσι, καὶ εἰς διαλλαχὴν ἐπαύεισιν· οὐ-
 πως διάστασις καὶ διχόνοια μετὰ τοῦ πα-
 τρός θεοῦ παντοκράτορος καὶ τοῦ υἱοῦ
 τοῦ δυνάτου, λέγουσιν· ὅτι ἀποπώτα-
 τόν καὶ ὑπονοήσαι καὶ ὑπολαβεῖν. ἡ-
 μεῖς δὲ καὶ πιστόμεθα καὶ διαβεβαίου-
 μεθα, καὶ οὕτω νοοῦμεν, ὅτι ἡ ἑρὰ Φω-
 νῆ ἐλάλησεν, ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἑσμεν,
 καὶ διὰ τῆς ὑποστάσεως ἐνόησα,
 ἥτις ἐστὶ μία τῆς πατρὸς, καὶ μία τῆς
 υἱοῦ. καὶ τοῦτο δὲ πιστόμεθα, πάντοτε,
 ἀνάγκως, καὶ ἀπελευθέρως τῶν μὲν τῆς
 πατρὸς βασιλεύειν, καὶ μὴ ἔχῃν μήτε
 χερόν τι διορίζοντα, μήτε ἐκλείπειν
 αὐτῶν τὴν βασιλείαν ὅτι ὁ πάντοτε ἐστίν,
 οὐδέποτε τῆς ἡρᾶς, οὐδέ ἐκλεί-
 πειν δυνάτου. πιστόμεθα ἢ καὶ πει-
 λαμβάνομεθα τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον
 πνεῦμα, ὅτι ἡμῖν αὐτὸς ὁ κύριος καὶ
 ἐπιπέλατος καὶ ἐπεμψίς, καὶ τοῦτο πι-
 στόμεθα πεμφθέν. καὶ τοῦτο οὐ πέπον-
 θεν, ἀλλ' ὁ ἀνθρώπος ὃν ἐπέδρασε,
 ὃν ἀνέλαβεν ἐν Μαρίας τῆς ἁγίας,
 ὃν ἀνθρώπον πνεῦμα δυνάμενον·
 ὅτι ἀνθρώπος θνητός, θεὸς δὲ ἀθάνα-
 τος. πιστόμεθα ὅτι τῆς τρίτης ἡμέρας ἀνέ-
 σθη, οὐχ ὁ θεὸς ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ἀλλ' ὁ
 ἀνθρώπος ἐν τῷ θεῷ ἀνέσθη, ὃν ἵνα καὶ
 παροσκήνηται τῷ πατρὶ ἐαυτῷ δῶρον,
 ὃν ἠλυθύνευσεν ἐν τῆς ἀμφοτέρων καὶ
 τῆς φθορᾶς. πιστόμεθα δὲ ὅτι διέ-
 τω καίρεται καὶ ὠλεσμένῳ πάντας καὶ
 πᾶσι πάντων αὐτὸς κρινεῖ. ποσούτη δὲ
 αὐτῶν ἐστὶν ἡ ἀνομία, καὶ οὕτω παρὰ
 σκοπῆς ἢ διανοίας αὐτῶν ἐκτετέφλωται,
 ἵνα μὴ διωκηθῶσιν ἰδεῖν τὸ Φῶς τῆς ἀ-
 ληθείας. οὐ συνίασιν ὡς λόγῳ εἰρηται,
 ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἐν ὧσι. σαφές ἐστὶ
 διὰ τὸ ἐν. ὅτι οἱ ἀποστόλοι πνεῦμα ἅγιον
 τῆς θεῆς ἔλαβον, ἀλλ' ὁμῶς αὐτοὶ ἐκ ἡσ

rint, infensis animis dissidere, ac
 postea recōciliari: sic dissidium
 ac dissensionem inter Patrem
 Deum omnipotentem & Filium
 incidere posse dicunt; quod vel
 suspicari aut animo fingere est
 absurdissimū. Nos vero & credi-
 mus & affirmamus, & intelli-
 gimus diuinam hanc vocem,
Ego & Pater unum sumus, de
 vnitate substantiæ, quæ in Pa-
 tre & Filio vnica est, capien-
 dam esse. Credimus etiam hunc
 semper, ac sine initio, & sine fi-
 ne regnare cum Patre, regnum-
 que eius nec tēpus habere quo
 definiatur, nec vnquam desine-
 re: quia quod semper est, nec
 vnquam cœpit esse, nec desine-
 re potest. Credimus & mente
 complectimur paraclētum Spi-
 ritum sanctum, quem nobis ipse
 Dominus & promisit & mi-
 sit: & hunc credimus missum.
 Sed is passus non est, sed ho-
 mo, quem induit, quem assump-
 sit ex Maria virgine, homi-
 nem qui pati posset: quia homo
 mortalis, Deus vero immorta-
 lis. Credimus tertia die resur-
 rexisse: resurrexit autem, non
 Deus in homine, sed homo in
 Deo quem & patri suo donum
 obtulit, quemque a peccato &
 interitu liberauit. Credimus et-
 iam opportuno ac definito tē-
 pore omnes & de omnibus iu-
 dicaturum. Tanta siquidem eo-
 rum est stultitia, & tam densis
 tenebris eorum mens occæca-
 ta, vt lucē veritatis cernere ne-
 queant. Nō intelligunt quo sen-
 su dictum sit, *vt & ipsi in nobis
 unum sint*. Palam enim est cur
 vnum: quia videlicet apostoli
 sanctum Dei Spiritum accepe-
 runt, & tamen ipsi spiritus non

nec vllus eorum aut verbum, aut sapientia, aut virtus, vel vnigenitus erat. *Sicut ego, inquit, & tu vnum sumus, sic & ipsi in nobis vnum sint.* Sed & accurate vox diuina distinxit: *In nobis, inquit, vnum sint.* Non ait, *Sicut nos vnum sumus ego & pater:* sed vt discipuli in lemetipsis coniuncti & copulati vnum sint fide & confessione, in gratia item & pietate Dei patris, & Domini ac seruatoris nostri concessione & caritate vnum esse possint.

πνεῦμα, οὐδέ τις αὐτῶν ἢ λόγος, ἢ Θεία, ἢ δυνάμις ἑῶν, οὐδέ μονογενὴς ἑῶν. ὡς περ ἐγὼ, Φησὶ, καὶ σὺ ἐν ἐσμέν· οὐτως καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἐν ὧν. ἄλλα καὶ ἀκριβῶς διέστηλεν ἡ θεία φωνή, ἐν ἡμῖν ἐν ὧσι, φησὶν. ἐκ εἶπεν, ὡς περ ἡμεῖς ἐν ἐσμέν ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ· ἀλλ' ἵνα ᾗ μαθηταὶ ἐν αὐτοῖς σύζυγοι καὶ ἰσώμενοι ἐν ὧσι τῆς πίστεως, καὶ ὁμολογίας, καὶ ἐν τῇ χερὶ καὶ δισθεβείᾳ τῆς τοῦ θεοῦ πατρὸς, καὶ τῆς τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν συγχωρήσεως & ἀγάπης ἐν εἰρήνῃ δυνῶν.

NOTÆ.

Appendix Theodoretii epistolæ surreptitiæ superaddita.
Ratio I.

Hæc epistola Synodica, quæ recitatur a Theodoretto, diuersæ translationis est ab ea, quæ ex Athanasio extat supra post finem Concilii Sardicensis, atque appendicæ aliqua formulam fidei continente, aucta reperitur: quam surreptitiâ esse, & ab aliquo superadditam, duplici ratione euidentissima probatur. Quarum prima est, quod Ursacius & Valens hac appendicæ Sabellianæ hæreseos sectarii fuisse referuntur; quos ex epistolis synodalibus duabus præcedentibus, atque ex oblati pœnitentiæ libellis, Arianae perfidiæ propugnatores extitisse manifestum est. Si quod hic refert appendix, Valens & Ursacius cum verbo Dei Spiritum sanctum etiam crucifixum, passum & mortuum fuisse asseruerint, omnem personarum in Trinitate distinctionem, quod Sabellianum est, sustulissent: Ariatorum vero *coniurata turba* (verba appendicis sunt) *contendit varias Patris, Filii, & Spiritus sancti subsistentias*, (intellige substantias) *esse, easque separatas.*

Ratio II. Hoc posterius si Valens & Ursacius docuerunt, Arianae, non Sabellianæ hæreseos sectatores fuisse, adeoque de fide suspectum esse oportet, quod asserit eadem appendix, cum verbo Dei Spiritum sanctum crucem & mortem subiisse, a Valente & Ursacio creditum fuisse. Altera vero ratio hæc est: prædicta appendix nouam quamdam, quasi a patribus Sardicensis Concilii edita foret, fidei formulam complectitur: testimonio autem Athanasii ex Synodo Alexandrina ad legatos apostolicæ sedis, Eusebium & Luciferum scribentis, aperte constat, in Sardicensi Concilio nullam prorsus fidei regulam editam, imo ne vno quidem verbo aut apice illam Nicænam priorem auctam, aut quouis prætextu explanatam fuisse. Verba Athanasii supra retulimus, eademque paulo infra referemus. Non immerito igitur hæc appendix ad epistolam synodalem a Theodoretto descriptam, virgula hac censoria notatur. Baron. an. 347. num. trigesimo octauo, & quadragésimo primo.

Hæc verba surreptitiâ sunt.

Abdicamus autem illos.] Ea quæ ab hoc loco vsque ad finem

ANNO
CHRISTI
347.

epistolæ subiunguntur, ex duplici ratione supra allegata, surreptitia Hæc verba surreptitia sunt. videri paulo ante diximus; tum quod Valens & Ursacius iuxta confessionem appendicis Ariani, tres diuersas substantias in Trinitate constituentes, Spiritum sanctum cum filio Dei crucifixum ac mortuum fuisse, quod Sabellianum est, non Arianum, credidisse non potuerint: tum etiam quod patres Sardicenses Concilij nouam aliam fidei formulam addiderint.

^b *Ex aspide Ariana prodire Valens & Ursacius.*] Si quod hic & duabus præcedentibus epistolis non vno in loco asseritur, quodque ex oblati eorum pœnitentiæ libellis infra recensendis euincitur, Valens & Ursacius Ariani fuerint, non video qua ratione sustineri possit id, quod infra subiungitur, ipsos credidisse, cum verbo Dei Spiritum sanctum vulneratum, interfectum & mortuum fuisse, & a mortuis resurrexisset.

^c *Nos autem hanc percepimus & didicimus.*] Hæc est illa formula fidei, quam huic encyclicæ synodali epistolæ apud Theodoretum extanti superadditam fuisse, auctoritate Athanasij supra probauimus. Verba illius ex Synod. Alex. ad legatos apost. scribentis hæc sunt: *Tabellas nonnulli iactant quasi ex Sardicensi Synodo de fide conscriptas: ne legi quidem semel aut proferri sinatis, nihil enim tale Concilium definiuit. Quamuis enim certi homines nonnulla, quasi qua deessent Nicæno Concilio, adscribere vellet, idque acriter contenderent; sancta tamen Synodus, qua Sardica conuenit, indigne id tulit, decretoque sancit, ne quid alterius de fide scriberetur: & sese contentos esse Nicæna fide declararunt, ut cui nihil deesset, & in qua integra & solida pietas contineretur; neque edendam esse aliam professionem fidei, ne illa que Nicæa scripta est, suos numeros non habere videretur; neque illis quibus libido est semper noua statuere, occasio huiusmodi suppeditaretur, ut iterum atque iterum de fide definiant. Quapropter si quis hæc aut aliud quippiam cauillabitur, compeccite illos, & ad studium pacis inducite: nihil enim in istis agnoscere possumus, nisi contendendi libidinem.* Hæc Athanasius. Quod Sozomenus lib. 3. cap. 11. ait; *Patres Concilij Sardicenses aliam fidei formulam edidisse pluribus quidem verbis scriptam, quam qua in Concilio Nicæno edita fuisset, eo consilio, ne Arianis, qui breuitate formulæ fidei in eo Concilio editæ abutebantur, facultas ex verbis daretur imperitis in absurdam aliquam opinionem rapiendi.* Hæc inquam Sozomenus eadem facilitate, qua Theodoretus, errore lapsus scripsit; vel quod putarit appendicem superadditam eiusdem Concilij fuisse, cuius est epistola; vel quod in eam Arianorum formulam inciderit, quam ipsos nomine Sardicenses Concilij condecoratam edidisse, infra dicemus. Ex quibus etiam erroris conuincitur Vigilius episcopus Tridentinus, dum agens contra Eutychem lib. 5. affirmat, septem Capitula ad fidem spectantia, post illa quæ in Nicæa statuta essent, a patribus catholicæ professionis in Sardicensi Concilio addita fuisse. Vide Baron. ann. 347. num. 39. 40. & 41.

Formula fidei Sardicenses Concilij nomine falso insignita.

Error Sozomeni.

Error Vigilius episcopi Tridentini.